

Asia: VN/20544/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 pykälään koskien oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia?

Koska esityksessä ei ole tehty vammaisvaikutusten arviointia, siinä ei myöskään ole mukana näkövammaisten oppilaiden arviointiin liittyviä näkökulmia. Näkövammaisten oppilaiden oppimisen ja osaamisen arviointi on kouluissa usein vaikeaa ja siinä tapahtuu virheitä, sillä koulujen henkilökuntaa ei ole riittävästi koulutettu vastaamaan näkövammaisten oppilaiden tarpeisiin.

Kaikessa arvioinnissa tulee aina varmistaa, että näkövammaisen oppilaan tarpeet ovat tulleet kartoitetuiksi ja, että näkövammaisella oppilaalla on käytössään kaikki hänen tarvitsemansa tukitoimet, erityisjärjestelyt ja kohtuulliset mukautukset. Näkövammaisten oppilaiden tuen tarpeen arviointi on toteutettava kiinteässä yhteistyössä Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin kanssa.

Näkövammaisten liitto on huolissaan siitä, ettei esityksessä ole riittävän selvästi tuotu ilmi yhteyttä puutteellisten tukitoimien ja heikkojen arvosanojen välillä. Tämä tulisi kirjoittaa auki esityksessä selkeämmin ja lisätä vähintään perusteluihin huomiot siitä, miten asiassa pitäisi edetä, mikäli havaitaan, että kyse on ollut puutteellisista tukitoimista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi tulee aina toteuttaa niin, että oppilaan tarvitsemat kohtuulliset mukautukset, erityisjärjestelyt ja tukitoimet on toteutettu oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Pykälän 2 momentin perusteluissa todetaan, että yhdenvertaisuudella tarkoitettaisiin, että arviointi perustuu kaikilta osin oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Jotta yhdenvertaisuus ja siihen liittyvät seikat eivät jää lain soveltajalle epäselviksi, Näkövammaisten liitto esittää, että yhdenvertaisuuden määrittely ja yhdenvertaisuuteen liittyvät seikat kirjataan pykälän 2 momentin perusteluihin. Se, että ne on mainittu vaikutusten arvioinnin luvussa 4.2.3 ei ole riittävää.

On huomattava, että näkövammaisten oppilaiden kohdalla yhdenvertaisuus ei toteudu, mikäli arviointikriteereitä sovelletaan ilman tukitoimia, erityisjärjestelyjä ja kohtuullisia mukautuksia. Pykälätasolle on perusteltua lisätä kirjaus siitä, että arvioinnissa huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet ja tukitoimet.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 a pykälään koskien oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättämistä?

Näkövammaisten liitto esittää, että pykälän 1 momentin perusteluihin lisätään maininta mahdollisuudesta konsultoida oppimis- ja ohjauskeskus Valteria. Tämä auttaisi varmistamaan, että näkövammaisella oppilaalla on tosiasiallisesti ollut käytössään hänen tarvitsemansa tukitoimet, erityisjärjestelyt ja kohtuulliset mukautukset.

Koska säännös korostaa opettajaa arvioinnin toteuttajana ja arvioinnista päättäjänä, opettajalla on oltava osaamista näkövammaisen oppilaan opettamiseen. Lisäksi opettajan on saatava tarvitsemansa ohjaus ja tuki silloin, kun hän sitä työssään tarvitsee.

Pykälän 3 momentissa säädetään oppilaan vuosiluokalle jättämisestä. Pykälän perusteluiden mukaan oppilaan oppimisvaikeuksista johtuva tuen tarve ei voisi olla syynä oppilaan vuosiluokalle jättämiselle yleisen koulumenestyksen vuoksi. Näkövammaisten liitto esittää, että oppimisvaikeuksien rinnalle lisätään oppilaan vamma. Lisäys on välttämätön, sillä kyse voi olla myös vammasta, joka ei ole oppimisvaikeus, vaan vamma.

Lisäksi on huomattava, että mikäli oppilas jätetään vuosiluokalle, koulun tulisi selvittää erityisen huolellisesti, aiheutuiko näkövammaisen oppilaan vuosiluokalle jättäminen puutteellisesti toteutetuista tukitoimista, erityisjärjestelyistä ja kohtuullisista mukautuksista. Selvitystyön tueksi koulu tulisi velvoittaa konsultoimaan Oppimis- ja ohjauskeskus Valteria.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 b pykälään koskien todistuksia?

-

Onko teillä muita huomioita esitykseen?

Vaikutusten arviointi

Vaikutusten arvioinnin luvussa 4.2.2 käsitellään vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin ja luvussa 4.2.3 vaikutuksia yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon. Näkövammaisten liitto huomauttaa, että vammaisvaikutuksia ei ole käsitelty lainkaan. Jotta vammaisvaikutusten arviointi tosiasiallisesti tehdään, siitä tulee olla vaikutusten arvioinnissa oma erillinen lukunsa, kuten on myös lapsivaikutuksista.

Luvussa 4.2.3 käsitellään vaikutuksia yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon. Luvun ensimmäisessä virkkeessä määritellään, mitä yhdenvertaisuus perusopetuksen arvioinnissa tarkoittaa. Virkkeessä sekoittuvat termit yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Näkövammaisten liitto esittää, että ensimmäinen virke muutetaan seuraavaan muotoon:

"Yhdenvertaisuus perusopetuksen arvioinnissa tarkoittaa sitä, että kaikkia oppilaita kohdellaan yhdenvertaisesti ilman syrjintää esimerkiksi iän, sukupuolen, etnisyyden, kielen tai vamman perusteella, ja heillä on mahdollisuus osoittaa osaamisensa monin eri tavoin."

Esitämme sanan tasa-arvoisesti muuttamista sanaksi yhdenvertaisesti.

Näkövammaisten oppilaiden perusopetuksessa tarvitsemien tukitoimien saatavuus

Näkövammaiset oppilaat eivät saa kattavasti perusopetuksessa tarvitsemiaan tukitoimia ja erityisjärjestelyjä. Koulujen henkilökunnalla ei usein ole riittävä osaamista näkövammaisten oppilaiden tarvitsemien tukitoimien ja erityisjärjestelyiden toteuttamiseen. Koska kouluilla ei ole velvollisuutta hakea apua, ohjausta ja tukea Oppimis- ja ohjauskeskus Valterilta, monet koulut jättävät avun, ohjauksen ja tuen hakematta. Tämä vaikuttaa negatiivisesti näkövammaisten oppilaiden tilanteeseen, oppimisedellytyksiin ja oppi oikeuden toteutumiseen, sillä he eivät läheskään aina saa tarvitsemiaan tukitoimia tai erityisjärjestelyjä tai ne eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia. Tämä johtaa siihen, etteivät näkövammaiset oppilaat pääse osoittamaan todellista osaamistaan. Tämä dynamiikka ja kierre jää liian helposti piiloon, joten se tulee kirjoittaa auki arvioitaessa vammaisvaikutuksia hallituksen esityksen vaikutusten arviointia käsittelevässä luvussa. Lisäksi esityksessä tulisi löytää keinoja siihen, miten varmistetaan, että oppimisen ja osaamisen arviointi tapahtuu ympäristössä, jossa kaikilla oppilailla on aidosti käytössään täysipainoisesti kaikki tarvitsemansa tukitoimet ja erityisjärjestelyt.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus

Näkövammaisten liitto huomauttaa, ettei esityksessä ole lainkaan käsitelty YK:n vammaissopimusta. Sopimus on Suomessa voimassa lakina. Sopimuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaan kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Sopimuksen 24 artikla koskee koulutusta ja sen 2 kohdan c) mukaan sopimuspuolten on varmistettava, että vammaisia henkilöitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset ja kohdan d) mukaan sopimuspuolten on varmistettava, että vammaiset henkilöt saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tuen, jota tarvitaan helpottamaan heidän tehokasta koulutustaan.

Lisäksi luvun 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys alaluvussa 12.1 Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys ei ole arvioitu yhdenvertaisuusvaikutuksia vammaisiin henkilöihin.

Lisätietoja

järjestöjohtaja Sari Kokko, sari.kokko@nakovammaistenliitto.fi

työelämäasiantuntija Ville Ukkola, ville.ukkola@nakovammaistenliitto.fi

Näkövammaisten liitto ry

Jukka Tahvanainen	Sari Kokko
toimitusjohtaja	järjestöjohtaja

Kokko Sari
Näkövammaisten liitto ry